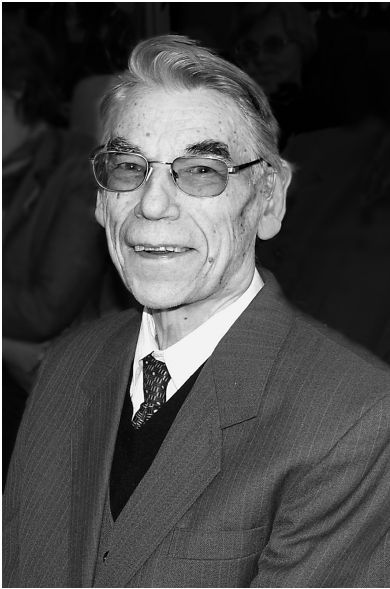

Retam mūsų žmogui...

Aloyzas Vidugiris

(1928 m. gruodžio 25 d. – 2016 m. kovo 5 d.)

Prisiminiau šią Jono Jablonskio frazę, skirtą Jonui Bulotai – „retam mūsų žmogui“, – kai niūrią, vėjuotą ir lietingą kovo 8-osios popietę amžino poilsio į Antakalnio kapinių kalnelį lydėjome ilgametį kolegą, žymiausią lietuvių paribio tarmių tyrėją dr. **ALOYZĄ VIDUGIRĮ**.

1954 m., baigęs Vilniaus pedagoginį institutą ir įgijęs lietuvių kalbos ir literatūros ir psichologijos specialybę, Aloyzas Vidugiris pasirinko kalbininko kelią. 1956–1959 m. jis studijavo Lietuvių kalbos ir literatūros instituto aspirantūroje. Visą gyvenimą (nuo 1954 m. iki 2001 m.) kalbininkas dirbo vienintelėje savo darbovietėje – Lietuvių kalbos institute. Vadovaujamas akademiko Boriso Larino, apgynė daktaro (tuo metu – filologijos mokslų kandidato) disertaciją „Zietelos lietuvių tarmė“ ir visą tolesnę mokslinę veiklą siejo su lietuvių paribio tarmių tyrimais, išvaikščiojo ir išvažinėjo visas lietuvių gyventas vietas – ne tik Lietuvoje, bet ir Baltarusijoje, Lenkijoje, Čiornaja Padinoje (Rusija, Saratovo sritis). Ekspedicijų užrašai taupiai primarginti smulkia, vos įskaitoma rašysena prisirašytų pavyzdžių ir pastabų. Tokie ir juodraščiai, iš kurių kompiuteriu teko rinkti tekstus jo bendramintei ir bendražygei žmonai Vitai... Jai mirus, prie kompiuterio Aloyzas sėdo pats...

Kalbininko surinkta ir apibendrinta medžiaga paskelbta šiuose stambiausiuose veikaluose: su Jonu Petrausku išleistuose „Lazūnų tarmės žodyne“ (1983) ir „Lazūnų tarmės tekstuose“ (1987), su Kaziu Morkūnu ir Danguole Mikulėniene parengtame „Dieveniškių šnektos žodyne“ (2005, 2010, pirmojo tomo bendraautorė yra ir Laima Grumadienė-Kalėdienė), kartu su Danguole Mikulėniene – „Zietelos šnektos tekstuose“ (2005, 2010). Tirtų paribio tarmių ypatumai aprašyti monografijose „Zietelos lietuvių šnektą“ (2004) ir „Lazūnų šnektą“ (2014).

Kaip bendraautoris, Aloyzas Vidugiris prisidėjo ir prie pačių reikšmingiausių lietuvių dialektologijos darbų: pirmosios lietuvių tarmių chrestomatijos „Lietuvių kalbos tarmės“ (1970) ir „Lietuvių kalbos atlaso“ (1977–1991). Pastarajam kalbininkas

aprašė 40 gyvenamųjų vietovių („Lietuvių kalbos atlaso“ punktų). Už šį leidinį Aloyzui Vidugiriui kartu su kitais kolegomis buvo paskirta Lietuvos Respublikos mokslo premija (1994). Už nuopelnus lietuvių kalbotyrai jis apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordinu (2002).

Aloyzas Vidugiris (kairėje) ekspedicijoje. XX a. 6-asis dešimtmetis. Nuotraukos iš LKI archyvo

Parašyta nemažai straipsnių dvikalbystės, kalbų kontaktų, istorinės dialektologijos, lietuvių kalbos ir kalbotyros istorijos, kalbos kultūros klausimais, sudaryta „Lietuvių kalbos tarmių ir jų sąveikos tyrimo programa „Leksika“ (1995). Paskelbta kalbotyros veikalų recenzijų.

Visko nė nesuminėsi – beveik viskas suregistruota bibliografijose (žr.: Dr. Aloyzui Vidugiriui – 75. 1955–2002 m. darbų bibliografija, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 23, 2003, p. 599–608; *Aloyzas Vidugiris. Bibliografija*. Sud. Birutė Gudalienė ir Edita Steikūnaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008, 44 p.). Vis dėlto didžiaja jo gyvenimo meile prof. Algirdas Sabaliauskas vadino Zietelos šnektą. Jis, kalbėdamas apie Kolegą, ne kartą citavo Zietelos krašto lietuvius, nuoširdžiai pamilusius šiam kraštui atsidavusį tyrėją: „Kap tavė išvystu, rāgis brōlis rādnas; su tajiņ paūtarinau, tai mán veselēst; aš kap nāimielēsnj brōlį išvūdau jūs.“ O tyrėjas, pasak profesoriaus, veždavo jiems ir duonos, ir saldainių, ir vaistų...

Mažakalbis, tačiau daugiadarbis... Jono Jablonskio žodžiais tariant, „gyvo darbo, ne rašto žmogus“. Bet kalbininkui išėjus būtent raštuose darbai pasilieka. Pasilieka gyventi – kaip jau iš gyvenimo pasitraukusios, tačiau Aloyzo Vidugirio knygose įamžintos lietuviškos Lazūnų ir Zietelos šnektos...

Danguolė Mikulėnienė